

О. І. Погорілий

Вебер Макс

ВЕБЕР Макс (Weber Max; 21. 04. 1864, м. Ерфурт, Німеччина – 14. 06. 1920, м. Мюнхен, Німеччина) – німецький соціолог, філософ, економіст. Брат [А. Вебера](#). Доктор економіки (1889). Вивчав право та економіку в університетах Гайдельберґа, Берліна, Страсбургґа та Геттінґена. Викладав у Берлін. (1893), Фрайбур. (1893–96), Гайдельбер. (1896–98, 1902–19) і Мюнхен. (1919–20) університетах. Розробляв питання держ.-правового характеру, влади та упр. у суспільстві. Осн. ідеї виклав у працях «Die römische Agrargeschichte in ihrer Bedeutung für das Staats- und Privatrecht nomic History» («Римська аграрна історія та її значення для державного і приватного права», 1891), «Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus» («Протестантська етика і дух капіталізму», 1904– 05), «Die Wirtschaftsethik der Weltreligionen» («Господарська етика світових релігій»), «Den Schriften zur Religionssoziologie» («Нариси з соціології релігії», 1915), «Wirtschaft und Gesellschaft» («Господарство і суспільство», 1922). Гол. ідея соц. філософії В. – ідея екон. раціональності, пов'язаної з радикал. упр. і правом, що має здійснюватися через політику держави. Політика, за В., – це насамперед участь у здійсненні влади чи принаймні прагнення впливати на її розподіл усередині країни або між державами. Важл. значення В. надавав проблемі легітим. панування, тобто здійснення влади за принципом очікування того, хто наказує, що йому будуть підкорятися, і того, хто підкоряється, що наказ буде такий, якого він очікує. Розрізняв 3 типи такого панування: традиційне, харизматичне і раціональне. Традиц. (патріарх.) панування спирається на віру не лише в законність, а й у святість існуючих порядків, при цьому відсутні поділ влади і профес. управління. Харизмат. панування спирається на віру підданих у надзвичай. дар політ. лідера, – як правило, це авторитар. тип влади. Особу харизмат. лідера В. наділяв такими рисами, як рішучість,

сміливість, ініціативність, здатність переконувати і підпорядковувати підлеглих. Раціональне панування передбачає підпорядкованість не стільки особистостям, скільки законам, вимагає професіоналізму владних структур, що, за В., притаманне зх.-європ. державам і США. В. створив т. зв. теорію рац. бюрократії, за якою практ. здійснення держ. упр. неминуче належить профес. бюрократії, яка є своєрідним чинником раціоналізації влади і характеризується ефективністю розподілу обов'язків, суворою ієрархічністю владних функцій, формально встановленою системою правил управлін. діяльності. Водночас В. фіксував факт політ. відчуження «людей політики» від суспільства, попереджав про загрозу бюрократизації. Ґрунтуючись на принципі раціональності, В. ідеалізував капіталізм, визначаючи «дух капіталістичного підприємництва», що втілюється у профес. діяльності, законодавстві, політ. владі, як осн. тенденцію поступу цивілізації. Водночас В. усвідомлював, що демократ. інститути й цінності автоматично не виникають. Так, аналізуючи рев. процес у Рос. імперії, зауважував, що рос. суспільство загалом відкрите для сприйняття традиц. ліберал.-демократ. цінностей, ідеї свободи і демократії, однак у державі відсутній стан, що протягом сторіч виступав би ініціатором боротьби за громадян. права і свободи, а також існує невирішеність нац. питання. Стосовно останнього В. під безпосереднім впливом М. Драгоманова прагнув осмислити взаємозв'язок між проблемою демократії у Росії і питанням про самовизначення націй, насамперед поляків та українців.

Основні праці

Избранные произведения. Москва, 1990; Напрями і ступені релігійного заперечення світу // Проблеми філософії. К., 1991. Вип. 87; До стану буржуазної демократії в Росії // ФСД. 1991. № 10; Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. К., 1998.

Рекомендована література

1. A. Schelting. Max Webers Wissenschaftslehre. Tübingen, 1934;
2. D. Henrich. Die Einheit der Wissenschaftslehre Max Webers. Tübingen, 1952;
3. Погорілий О. Макс Вебер і його класична праця // Вебер М. Протестант. етика і дух капіталізму. К., 1994.

Бібліографічний опис:

Вебер Макс / О. І. Погорілий // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-32595>

